

Viktigt utbyte med forskning

– Det finns stora behov av forskningskontakt inom kommunal verksamhet, bland annat inom utbildning och teknik, säger Mats Rydby, kommunchef i Perstorp och nytitillträdd ledamot i Kommunförbundet Skånes Advisory Board för forskning och innovation.

Nya pedagogiska metoder inom utbildningsområdet är ett fält han lyfter fram. Avloppshantering, vattenförsörjning och stadsplanering inom teknikområdet är ett annat.

Inom vård och omsorgen finns självklart också behov av forskningsbaserad utveckling, men här – särskilt inom IFO – finns redan en sådan tradition.

Mats Rydby hoppas också kunna bidra med idéer om intressanta frågor där forskning skulle behövas.

– Senast pratade vi om den kommunala organisationen, ett utomordentligt passande område för att ta del av andras erfarenheter, hålla sig ajour med nya rön och ge tips om vad som skulle vara intressant att få belyst i forskning.

Han pekar på två intressanta projekt som pågår just nu: dels arbetslivsforskare Lisbeth Rydéns projekt kring arbetsmiljö och identitet och dels Karen Lagercrantz studie av hur kommunchefer utvecklar sin kunskap.

– Då handlar det plötsligt om min egen roll. Den studien ska för övrigt smaldas av just mot samarbetet mellan kommunerna i nordöstra Skåne.

Perstorp, med 7 000 invånare, präglas snarare av bruksortens traditionella inriktning mot industriarbete än av en utbildningstradition. Men idag är det inte självklart att den kompetens som de högteknologiska företagen efterfrågar finns i Perstorp. Därför är både in- och utpendlingen stor. Ett litet spetsgymnasium med naturvetenskaplig inriktning medverkar till att fylla företagets kompetensbehov, åtminstone på sikt.

– Generellt finns ett behov av kunskaphöjning i kommunen, konstaterar Mats Rydby.

Mats Rydby

Själv uppskattar han möjligheten att återknyta kontakten med universitetsvärlden i Advisory Board.

– Jag får träffa ledningen för Kommunförbundet Skåne och representanter för akademien. Det är intressant, utmanande och lärorikt. Att hålla kontakt med båda delarna är viktigt för Perstorp.

Forskning & Innovation ges ut av
Kommunförbundet Skåne, Box 53, 221 00 Lund
Ansvarig utgivare: Karen Lagercrantz,
Tel 046-719934, karen.lagercrantz@kfsk.se
Redaktör: Cristina Josefsson, Tel 08-981338
cristina@josefssonjournalist.se
Grafisk form: Lena Lindberg

Energirådgivningens praktik i Skåne

Hur fungerar energirådgivarnas vardagliga arbete i kommunerna? När de ut till allmänhet och företag? Vilka är stötestenarna? Hur kan arbetet utvecklas?

Det undersöker Magnus Gudmundsson, fil.dr i etnologi och utvecklingskoordinator på Centrum för tillämpad arbetslivsforskning, CTA, Malmö högskola, i samarbete med Forskning och Innovation.

Energirådgivningen i kommunerna finansieras av Energimyndigheten. I Skåne administreras detta via Energikontoret Skåne, en del av Kommunförbundet som även bistår med utbildning samt råd och stöd till kommunerna. Men energirådgivningen i kommunerna ser olika ut. Vissa kommuner har energirådgivare anställda, ibland med teknisk bakgrund, ibland med miljöbakgrund. Andra kommuner samverkar om energirådgivning på konsultbasis och åter andra har överlåtit uppdraget på Energikontoret Skåne.

Magnus Gudmundsson kommer att undersöka hur beslut och riktlinjer från olika myndigheter – Energimyndigheten, Energikontoret Skåne, respektive kommun – omvandlas till energirådgivarens vardagliga praktik. Intervjuer genomförs under våren och en rapport väntas under senare delen av året. Läs mer i projektplanen på www.kfsk.se under Forskning, Innovation och utveckling.

Skånehandledning får större spridning

När Kompetensstegen, regeringens satsning på kompetensutveckling i äldreomsorgen, nu avslutas, finns handledarutbildningen med bland de projekt som socialdepartementet vill ge större spridning. Två rapporter i anslutning till handledarutbildningen i tre steg, kommer från slutet av april att publiceras av Sveriges Kommuner och Landsting på ett nytt webbråd med rubriken Kompetensutveckling, se www.skf.se/aldre.

Det är dels Bo Eneroths rapport "Att ha med en människa att göra – Om undersköterskans reella kompetens inom äldreomsorgen" (FoU Skåne Skriftserie 2009:1) och Cristina Josefssons utvärdering "En omvälvande erfarenhet" (FoU Skåne Skriftserie 2009:2).

Kommunchefers kunskap

Hur söker kommunchefer kunskap? Vilka kunskapsformer dominerar? Hur och när använder de forskningsresultat?

Det undersöker Karen Lagercrantz, chef för FoU, i ett pågående projekt. Just nu intervjuas sju kommunchefer från olika delar av Skåne, kring teman som kunskap, ledarskap och samverkan.

I samband med framtagande av en kommunal forskningsstrategi för Skåne, genomfördes intervjuer med kommunchefer. Där framkom en del reflektioner och iakttagelser kring forskningsanvändning i kommunerna som är av intresse att gå vidare med. Flera kommunchefer menar att man inte hinner läsa forskningsrapporter, än mindre ta till sig och implementera forskningsresultat i organisationen. För att bättre lyckas med den praktiska tillämpningen av forskningsstrategin genomför nu Kommunförbundet Skåne en studie med syfte att ta reda på hur kunskap faktiskt genereras på kommunchefernivå och vilken typ av kunskap det handlar om. Fortfarande finns ganska få studier kring forskningsanvändning i offentlig sektor gjorda.

Vårdplanering i nordost

Forskningsprojektet "Goda samtal över professionsgränserna" i samarbete mellan FoU Äldreomsorgen, Malmö högskola och Högskolan Kristianstad, fortsätter nu med en studie kring vårdplanering, förlagd till tre kommuner i nordost, Bromölla, Kristianstad och Östra Göinge.

En central fråga som kom upp i den första delstudien var just behovet av att strukturera vårdplaneringarna.

– Här finns mycket att studera, utveckla och förbättra, säger projektledaren Margareta Rämgård, forskare både inom FoU Skåne och CTA.

Yrkesgrupperna i kommunerna vill arbeta fram ett gemensamt vårdplaneringsformulär tillsammans med Region Skåne. Samarbetsformer kring dokumentationen är avgörande för goda vårdplaneringar. Därför deltar också första linjens chefer i aktionsforskningens fokusgrupper, så att resultaten av samarbetet kan implementeras både på Kristianstads sjukhus och i kommunerna.

– Projektet ska ge avtryck i verksamheten, det ska leda till verksamhetsutveckling, säger Margareta Rämgård. Socialstyrelsen finansierar.

Praktik och organisation inom IFO

IFO-chefer på olika nivåer – från förvaltningschef till arbetslagsledare – har sedan början av november diskuterat praktik och organisation inom sin verksamhet.

Det har skett i en FoU-cirkel tillsammans med Sören Augustinsson, universitetslektor i sociologi med inriktning mot arbetsvetenskap på Högskolan i Kristianstad.

– FoU-cirkelns fokus är att fylla mellanrummet mellan teori och praktik. Vi möts i det mellanrummet vid varje träff, när vi diskuterar forskning i förhållande till chefernas praktik, säger han.

Utgångspunkten för diskussionerna har varit IFO-chefernas verklighet och hur den verksamhet de leder struktureras. Präglas den av matristänkande eller en mer informell organisation? Hur är förhållandet mellan det Sören Augustinsson kallar organisationens legitima sida och skuggsidan, det vill säga den sida som diskuteras under fikapauser och på fester? Hur hanterar cheferna båda sidor samtidigt?

– Här finns mellanrum som vi försökte fylla med grubblerier.

Cirkeldeltagarna har diskuterat olika aspekter på IFO:s organisering och under Sören Augustinssons ledning relaterat dessa till aktuell forskning. Hur hanterar individ- och familjeomsorgen makt i förhållande till att göra ett gott arbete? Vilka ramar gynnar och vilka hindrar kärnverksamheten? Vad ger medarbetarna energi? Kan IFO struktureras för att hantera det oförutsedda? Vad betyder målstyrningen? Hur skapas förutsättningar för goda prestationer som genererar effektivitet?

Nu återstår en träff där deltagarna ska ta ställning till det material som Sören Augustinsson sammanställt med utgångspunkt i cirkeln, bland annat deltagarnas egna berättelser från vardagen.

– Det har varit otroligt givande och en förmån att i dialogform få del av IFO-chefernas erfarenheter. Hoppas att de har känt samma behov av ett mellanrum för att reflektera kring sin praktik, säger han.

Delaktighetsmodellen växer

Delaktighetsmodellen utvecklas och växer. Nyss hölls en dialogkonferens och i dagarna startar den tredje vägledarutbildningen. Ett nätverk för vägledare är också på gång.

– Det börjar bli mer och mer intressant för vård- och omsorgsproducenter att ta till sig brukares och omsorgstagares tyckande och tänkande, sammanfattar Greger Nyberg, verksamhetsledare för FoU Handikappomsorg.

Delaktighetsmodellen, vars teoretiska uppbyggnad har tagits fram av universitetslektor Ann-Christine Gullacksen, Malmö högskola, bygger på en serie strukturerade fokusgrupper för brukare och personal. Syftet är att öka enskilda brukares möjlighet att styra över sina liv men också att påverka kvaliteten i stödet från aktuella omsorgsverksamheter. Grupperna leds av neutrala vägledare.

I dagarna startar den tredje vägledarutbildningen med 35 deltagare, från bland annat de nytilkomna kommunerna Kristianstad, Landskrona, Sjöbo och Rosengård i Malmö.

– Extra intressant är att Landskrona och Sjöbo också utbildar vägledare från äldreomsorgen, säger Greger Nyberg. Det är första gången vi möter personal från äldreomsorgen i utbildningen.

Delaktighetsmodellen kan användas inom många verksamheter som riktar sig till människor. Vård och omsorg, elevdemokrati, kvalitetsutveckling är några tänkbara områden.

– De senaste dialogkonferenserna har vi bjudit in andra verksamhetsområden och det har givit effekt, säger Greger Nyberg. Han berättar om enhetschefer inom äldreomsorgen som ser stora möjligheter att använda modellen för att få fram äldres synpunkter och önskemål på ett strukturerat sätt.

Ett trettiotal vägledare från olika hörn av Skåne har utbildats de senaste åren. FoU Skåne kommer att bilda ett nätverk, en vägledarring, för stöd och erfarenhetsutbyte ett par gånger om året. Eventuellt kommer också en vägledarbank att byggas upp, med vägledare intresserade av uppdrag inom och utom den egna kommunen.

Kunskapsverkstad om handledning

Arton undersköterskor från äldreomsorgen diskuterar under våren erfarenheterna av kollegial handledning, tillsammans med Bo Eneroth.

FoU Äldreomsorg har allt sedan starten genomfört handledarutbildning för undersköterskor. Från barfotahandledning, via en omfattande trestegsutbildning inom kompetensstegens ram, till den just nu pågående högskoleutbildningen i handledning för undersköterskor.

Deltagarna i de olika utbildningarna har allteftersom kommit igång med olika former av samtalsledning. Därmed har det vuxit fram en bred erfarenhet av hur behovet av handledning ser ut just inom äldreomsorgen – vad som rent konkret utgör svåra arbetssituationer. Men det har också medfört en växande erfarenhet av de problem man som handledare kan ställas inför i olika situationer.

Svårigheter och möjligheter kommer att diskuteras i kunskapsverkstaden, som också kan bli ett första steg mot ett handledarcentrum på regional nivå. Diskussionerna kommer även att bearbetas och ges ut i rapportform.

Vägledare viktig roll

Delaktighetsmodellen ökar brukarnas möjligheter och förmåga till inflytande över sina liv. Intervjuer med brukare, vägledare och chefer samt enkät till personal, tyder på det.

Utvecklingskonsult RoseMarie Hejdedal har gjort en genomlysning av hur arbetet med delaktighetsmodellen utvecklats inom LSS-verksamheter i fyra skånska kommuner: Fosie stadsdel i Malmö, Eslöv, Trelleborg och Hässleholm. Resultaten presenteras i en rapport under våren.

Brukarna upplever träffarna som viktiga, men det är inte alltid lätt för dem att sätta ord på vad som leder till förändring. Några exempel som nämns är att de numera tar fler egna initiativ och ifrågasätter att andra personer vill bestämma över dem, de begär och får svar på sina frågor samt har ett ökat socialt utbyte med varandra.

Att utbildas till vägledare är en viktig utvecklingsmöjlighet för personalen och synsättet påverkar hela gruppens vardagsarbete.

Betydelsen av chefernas engagemang, av en stödorganisation i kommunen, gärna med handledning för

Nya rapporter

Under våren kommer två rapporter av Margareta Rämngård, båda behandlar svåra möten som påverkar de anställda inom vård och omsorg på djupet.

”Det sexuella rummet” är en rapport från en kunskapsverkstad för undersköterskor om sexualitet och samliv i äldreomsorgen. Det är ett svårt område, men också en aspekt av livet som är viktig för gruppen äldre äldre och där personalen behöver mer kunskap för att hantera situationer som uppstår i boenden såväl som i hemmen. Genom kunskapsverkstaden har undersköterskorna fått lättare att hantera dessa frågor i sin vardag.

Den andra rapporten, skriven tillsammans med poeten Tuija Nieminen Kristoferson, har titeln **”Låt inte spindelväven växa i ditt hjärta”**. Det är en rapport från en forskningscirkel om poesins verkan för sjuksköterskor i palliativ vård, samfinansierad av FoU Skåne och Kultur i vården. Deltagarorienterad forskning har tidigare använt sig av samtal i olika former som ett sätt att diskutera fram bättre sätt att hantera svåra situationer. Den här rapporten visar att genom att använda kulturella aktiviteter, i det här fallet poesi, får sjuksköterskorna fatt i känslor som annars inte kommer till uttryck. På så sätt bearbetar de sina upplevelser och kan bättre hantera existentiella situationer vid vård i livets slutskede, vilket ökar deras välbefinnande.

Rapporter beställs hos Maria Johansson, tfn 0435-719913, maria.johansson@kfsk.se eller via webbsidan www.kfsk.se/fou

Fullsatt föreläsning

Planera för mirakel var rubriken för en föreläsningdag nyligen med Peter Westlund och Arne Sjöberg. Intresset överträffade alla förväntningar och över hundra personer tog till sig av exempel på salutogena arbetssätt, verktyg, metoder och hur omsorgen om de äldre kan förbättras om resurserna används på ett förnuftigt sätt.

vägledarna, betonas av RoseMarie Hejdedal:

– Man har kommit längst där kommunen har egna vägledare och tydligt stöd från ledningen.

På några håll är vägledarna själva brukare vilket ökar brukarnas engagemang att delta i gruppträffarna och väcker deras nyfikenhet att själva bli vägledare.